

Kvinnorna gör entré - simning som kvinnlig OS-gren 100 år

Karolina Wiell

Vid första moderna Olympiska spelen i Athen 1896 fick kvinnor inte delta, men de fick bevittna tävlingarna. Pierre de Coubertin, de moderna olympiska spelens fader ansåg nämligen att kvinnor gärna fick utöva idrott, men inte inför publik eftersom det var förödande för deras charm. Det var först vid det andra moderna olympiska spelen år 1900 som kvinnor tilläts delta, och då i tennis och golf.¹ 1912 tilläts sedan kvinnorna delta i ytterligare en gren, nämligen simning.²

Att simning kom att bli en kvinnlig OS-gren 1912, i en samtid då kvinnor förväntades vara välklädda i fotsida klänningar, och dessutom helst inte skulle utöva någon idrott där de ansträngde sig offentligt, kan förefalla förvånande. I denna artikel ska jag undersöka hur kontroversiellt de kvinnliga simmarnas deltagande i Olympiska spelen 1912 egentligen var. Tidigare forskning har visat att beslutet att kvinnor skulle tillåtas delta i OS-simningarna fattades av IOK (Internationella Olympiska Kommittén) i juni 1910. Drivande i detta beslut synes den engelska medlemmen i olympiska kommittén Robert Stuart de Courcy-Laffan ha varit. I protokollet från 1910 synes det även vara så att beslutet inte enbart innebar att kvinnor fick delta i simning utan att de rentav skulle ha rätt att delta i alla simgrenar.³ Nu kom detta inte att ske, utan i slutändan tilläts damerna delta i 100 meter frisim, 4*100 meter frisim samt raka hopp.

En liknande version har bland annat Åke Jönsson givit när han påtalat att den Svenska Olympiska kommittén (SOK) liksom Pierre de

Coubertin var negativt inställd till kvinnligt OS-deltagande, och därför snarare motverkade regeländringar gällande kvinnodeltagande än verkade för att inkludera dem.⁴ Detta har också påtalas av forskare som Leif Yttergren, Hans Bolling, Paulina Soukas och Henrik Sandblad.⁵ Ändå finns det inom svenska simkretsar ett rykte om att önskemål om kvinnligt deltagande skall ha kommit även från aktiva svenska simmare.⁶

Dessa påståenden, att önskemål kan ha kommit från aktiva svenska simidrottarens håll men att SOK skall ha varit negativt inställda samtidigt som krav kom från IOK, gör det av intresse att utröna hur angelägna eller oangelägna de svenska simidrottarna och den olympiska simkommittén kan ha varit vad gäller att införa kvinnlig simning som OS-gren. Var det verkligen så att kraven endast kom från IOK? Därmed sätter denna artikel OS 1912, och då framförallt den kvinnliga simningen och den svenska olympiska simkommittén (fortsättningsvis kallad Simkommittén), i fokus. Syftet är att utröna hur Simkommittén förhöll sig till kvinnlig simning, samt att undersöka hur de kvinnliga deltagarna bemöttes och förbereddes inför tävlingarna.

Många genusforskare menar att normen för mänskligheten är den vita heterosexuella mannen. Kvinnor, människor med andra hudfärger än vit eller personer som inte är heterosexuella blir därmed automatiskt ställda utanför vad som är normalt eller snarare idealt.⁷ Delar av detta resonemang återkommer även inom idrottshistoria, där idrotten har analyserats som skapad av mannen för mannen. Därmed blir kvinnor som utövar idrott avvikande och ifrågasatta, då de bryter mot normen.⁸ År 2012 markerar ett 100-års jubileum av en milstolpe i

kvinnlig simsport. I och med OS i Stockholm förändrades den offentligt erkända normen för tävlingssimning, det vill säga den simmande mannen, till att även inkludera kvinnor.

Mitt ärende i denna artikel är att bidra till forskningen om kvinnoidrottens framväxt genom att studera hur den norm som exkluderade kvinnor utvidgades och kom att inkludera dem. Detta är en normförändring som har skett i många och små steg inom olika idrotter, och som i viss utsträckning fortgår än idag.

Idrottsrörelsen under 1900-talet har belysts ur ett genusperspektiv vid flertalet tillfällen. Eva Olofsson är en av de forskare som behandlat detta, liksom exempelvis Håkan Larsson, Helena Tolvhed, Paulina Soukas och Christian Widholm.⁹ Jag kommer här framförallt att använda mig av den forskning som behandlat simning.

Beslutet om kvinnligt deltagande i Stockholm-OS

Det officiella beslutet att kvinnor skulle tillåtas att tävla i simning under OS 1912 fattades 1910. Det framgick dock inte vilka simgrenar som kvinnor skulle delta i.¹⁰ Detta kan eventuellt tolkas som att detta beslut överlämnades till den SOK och Simkommittén. Men hur förhöll sig då SOK och Simkommittén i frågan om simning för damer? För det första är det viktigt att skilja SOK och Simkommittéen åt. Dessa två arbetade nära varandra och tog del av varandras åsikter och värderingar, men SOK hade övergripande ansvar för att anordna OS i Stockholm samtidigt som IOK ålagt Simkommittén att anordna själva simtävlingarna.¹¹

I min analys av Simkommitténs arkivmaterial synes denna, precis som tidigare forskning visat, vid första anblicken vara negativt inställd till förslag rörande kvinnligt deltagande. Återkommande syns i kommitténs styrelseprotokoll formuleringar likt denna;

”DAMERNAS SIMTÄFLING. Ett från The Amateur Swimming Association i England inkommet yrkande om upptagandet å programmet af jämväl Kappsimning 300 meter och Lagkappsimning 400 meter för d a m e r AFSLOGS enhälligt.”¹²

Det är därför lätt att dra slutsatsen att Simkommittén var emot kvinnlig simning. Men det var inte enbart förslag på kvinnliga grenar som avslogs utan även en del manliga. Ett exempel på detta var männens raka hopp som avslogs den 29 januari 1911, och herrarnas lagkapp som avslogs den 17 maj 1910.¹³ Däremot synes vissa förslag bifallas utan närmare diskussion. Vad är det då som gör skillnaden, varför bifölls vissa grenar medan andra avslogs? I Simkommitténs protokoll från 9 april 1910 framgår att kommittén beslöt att föreslå Internationella Simförbundets (FINA) förslag på simgrenar för tävlingarna, och att ändringar därefter enbart skulle göra som förslag kom från dem.¹⁴ Tävlingsförslag kunde därmed enligt denna princip avslås eller bifallas utan vidare diskussion inom Simkommittén under hela planeringsstadiet av simtävlingarna beroende på varifrån önskemålet kom.

Först den 12 juni 1910, efter att det första programmet antagits, beslutade IOK att simtävlingarnas program skulle vara det samma som OS i London 1908. Dessutom beslutades att kvinnor skulle få

delta i simtävlingarna.¹⁵ Redan en månad senare, den 19 juli, behandlades därför frågan om tävlingar för kvinnor i OS vid Simkommitténs möte, och kommittén beslöt då att föreslå raka hopp och kappsimning 100 meter för damer.¹⁶ Varför kom just dessa grenar att föreslås av Simkommittén? Troligtvis var detta en följd av att 100 meter var en av de sträckor som enligt beslut av Internationella Simförbundet skulle vara en världsmästargren för damer. Dessutom var det just dessa två grenar som Svenska simförbundet (SSF) i april samma år givit mästerskapsstatus för kvinnliga simmare.¹⁷ I augusti meddelade Simkommittén sitt beslut att låta damerna delta i simtävlingarna.

Diskussionerna kring tävlingsprogrammet fortsatte dock. Vid simkongressen i Bryssel 1910 framkom önskemål om ytterligare två grenar: 300 meter frisim för herrar samt 4*100 meter frisim för damer. Simkommittén avslog denna förfrågan med motiveringen att det olympiska tävlingsprogrammet redan nu var allt för omfattande.¹⁸ Inte ens internationella simförbundets önskemål vägde, således, tillräckligt tungt för att en ändring skulle göras.

Från det engelska simförbundet inkom nu en förfrågan om ytterligare grenar för damer, och Simkommittén svarar den 7 december 1910 som följer:

With regards to the Ladies Swimming Races, we regret to say the we cannot possibly see our way to including any events above the 100 meters race and the High Diving already fixed, as the Olympic programme is already very extensive, indeed. We trust, therefore, that you will not find this decision unreasonable, in view of the fact that Ladies' races have never before been

included in any Olympic programmes and were only decided on at the special request of the International Olympic Committee.¹⁹

Här framkommer vad som konstaterats ovan, att den svenska simkommittén, eftersom programmet redan anses vara tillräckligt omfattningsrikt, enbart kommer lägga till grenar om detta begärs av IOK.

Trots detta fortsätter förslag om nya grenar att sändas in till Simkommittén. Bland annat föreslår Herr Blidberg att raka hopp för herrar skall infogas i programmet, vilket avslås den 29 januari 1911.²⁰ Den brittiska medlemmen av IOK Robert Stuart de Courcy Laffan begärde under kongressen den 24 maj 1911 att en lagtävling för damer på 4*100 meter frisim skulle läggas till i programmet samt även 300 meter frisim för herrar. Diskussionen bordlades till nästa möte.²¹ Överste Balck som vid kongressen representerar SOK lovade att vidarebefodra önskemålen till Simkommittén men menade att den ”Svenska kommittén” redan gjort en eftergift genom att överhuvud taget tillåta damer att delta i simning.²²

Balcks uttalande har citerats vid ett antal tillfällen som ett bevis på att de svenska OS-arrangörerna var emot kvinnligt deltagande.²³ Men frågan är om ”Svenska kommittén” syftar på SOK eller Simkommittén? Det är därmed inte möjligt att från uttalandet dra slutsatser om huruvida den svenska simkommittén var fientligt inställd till kvinnliga simmare eller inte.²⁴ Kanske handlade det istället om SOK:s åsikter, eller rentav om Balcks personliga uppfattning?

Något som talar emot att Simkommittén skulle ha varit negativt inställd till kvinnligt deltagande i OS är att Svenska simförbundet vid denna tid redan hade godkänt kvinnligt deltagande i svenska

mästerskapen.²⁵ År 1909 anhöll Simklubben Göteborg om instiftande av mästerskap för damer i raka hopp och 100 meter frisim. Förslaget avströks då på grund av att förfrågan inkom för sent på säsongen för att tävlingen skulle kunna arrangeras och genomföras.²⁶ Året därpå, 1910, diskuterades aldrig damernas deltagande i mästerskapstävlingar av Svenska simförbundets styrelse. Men då Svenska simförbundets styrelse den 9 april 1910 meddelade beslutet om årets mästerskapstävlingar dyker damernas mästerskapstävlingar upp i listan, precis som vilken gren som helst. Därmed meddelades att mästerskapstävlingar i ”100 meter fri simning för damer” och ”damernas raka hopp” skulle ske den 6 augusti 1910 i Stockholm, ihop med männens mästerskapstävlingar. Beslutet ser i protokollet ut att vara okontroversiellt, och här finns inga kommentarer noterade kring beslutet.²⁷ Det framstår som om kvinnlig mästerskapssimning varken var ifrågasatt eller någon nyhet. Därmed fick just de grenar som kom att bli OS-grenar redan i april 1910 mästerskapsstatus i Sverige. Vidare var simmande kvinnor inte något nytt fenomen vid denna tid. Bland andra har Paulina Soukas visat att simträning och simtävling för damer förekommit i Stockholm sedan sent 1800-tal.²⁸ Att utifrån Simkommitténs och Svenska simförbundets protokoll utröna medlemmarnas tankar om exempelvis kvinnligt inträde i en idrott är, som Eva Olofsson har påpekat, svårt. Frånvaron av diskussion i exempelvis styrelseprotokoll skall enligt henne inte tolkas som att det saknades åsikter, utan som att beslutsfattarna inte var tillräckligt motiverade för att nedskryva dessa. Däremot bör det enligt henne tolkas som en samstämmighet i beslutet, i detta fall om kvinnors deltagande.²⁹

Något som ytterligare pekar på att simning för kvinnor inte var kontroversiellt är att tidsdifferensen mellan stiftandet av svenska mästerskap för män och för kvinnor är relativt liten (1899 respektive 1910). Eva Olofsson hävdar att stiftelseåret för SM visar när en idrott uppnått en bredd och blivit officiellt accepterad.³⁰ Olofsson har visat att SM-tävlingar inom merparten av idrotter har införts först bland män för att senare även införas för kvinnor. Endast i ett fåtal idrotter (fäktning, bågskytte, badminton, gymnastik och volleyboll) är instiftelseåret identiskt, och i flera grenar är differensen uppemot 70 år (fotboll, bandy och cykel). Utifrån ett jämställdhetsperspektiv var simning därmed en relativt jämställd och officiellt accepterad sport för båda könen förhållandevis tidigt.³¹ Bakgrunden till detta har jag för avsikt att analysera i min fortsatta forskning, men mycket tyder på att man redan under 1850-1860-talet inom simklubbar verkade för ett större aktivt deltagande bland kvinnor.³²

För att återgå till Balcks uttalande på IOKs kongress i Budapest i maj 1911, så blev resultatet av frågan följande: Knappt en månad efter fattade Simkommittén sitt beslut i frågan. I juni 1911 meddelade kommittén att simprogrammet skulle kompletteras med 4*100 meter frisim för damer samt raka hopp för herrar. Således gick man emot Balcks uttryckliga önskan i frågan. Beslutet motiverades med att kravet hade kommit från IOK samt att grenarna även föreslagits av England respektive Finland.³³ Beslutet meddelades därefter organisationskommittén.³⁴ Beslutet togs emot positivt framförallt av det engelska simförbundet som genom sin ordförande John C. Hurd den 4 september lät hälsa att beslutet ”*betraktas såsom mycket tillfredställande af våra simmare af båda könen*”.³⁵

Förberedelserna och tävlingarna 1912

Så var alltså det olympiska simprogrammet, efter en del turer och debatter, slutligen fastställt. Simkommittén hade, som ovan nämnt, av IOK ålagts att anordna simtävlingarna och dessutom bygga en lämplig simstadion i närheten eller i anslutning till Stockholms stadion.³⁶ Valet föll på Djugårdsbrunnsviken och strandremsan vid Laboratoriebacken. Här byggdes en tillfällig simstadion som strax efter de olympiska spelen revs eftersom marken skulle användas till annat. Simbanan var 100 meter lång och 20 meter bred samt inhägnad med pontoner. Åskådarläktare för 4000 personer uppfördes på stranden men även på pråmar. Simstadion hade dessutom till skillnad från den simanläggning som användes under OS i London en separat yta för simhoppning och ett permanent hopptorn med en tio meter hög trampolin uppbyggd på pålar nedslagna i botten. Detta innebar att simtävlingar och simhoppstävlingar kunde pågå parallellt. Utöver detta fanns omklädningsrum för deltagarna och telefon och telegrafstationer för sportjournalisterna. Publiken uppskattade, enligt uppgift, att simstadion var utformad så att publiken från alla platser kunde se de olika tävlingarna.³⁷

De olympiska simtävlingarna lockade många deltagare och vid anmälningstidens utgång konstaterade Simkommittén att antalet anmälda deltagare var så stort att programmet fick utvidgas med eftermiddagspass för att komplettera de redan schemalagda kvällspassen.³⁸

Simstadion invigdes den 16 juni 1912 av kronprins Gustaf Adolf. Under invigningen, som bestod av både uppvisningshoppning (bland annat strömhopp för damer), simtävlingar och simhoppning, visades även den australiensiska crawlen upp.³⁹ Dessutom genomfördes under spelen ett antal simuppvisningar till vilka alla deltagande simmare från de olika länderna bjöds in. Bland annat bjöd Simkommittén in de deltagande nationernas damer för att genomföra en 30 minuter lång kvinnlig uppvisning den 9 juli. Vidare inviterades simmare av båda könen in till simuppvisning den 14 juli.⁴⁰ Inbjudan till dessa evenemang skulle kunna tolkas som en bekräftelse på att Simkommittén var positiv till kvinnlig simning snarare än negativ på det sätt som tidigare forskning visat att SOK var.⁴¹ Återigen understryks därmed vikten av att särskilja Simkommittén och SOK.

Utöver att anordna de olympiska simtävlingarna och den olympiska simstadion hade Simkommittén till uppgift att ta ut det svenska landslaget och möjliggöra deras träning.⁴² För första gången någonsin skulle man nu skapa ett landslag bestående av både kvinnor och män. Hur gick man då tillväga? För att underlätta simträning för både damer och herrar inför OS beslutade Simkommittén den 25 oktober 1911 att inköpa badbiljetter till MälARBadet till de simmare som kvalificerat sig till OS.⁴³ Uttagningarna genomfördes genom ett antal uttagningstävlingar, alla baserade i Stockholm.

De första uttagningstävlingarna inför OS arrangerades av Simkommittén söndagen den 10 december 1911 i MälARBadet, Stockholm.⁴⁴ Uttagningstävlingar genomfördes också den 24-25 mars 1912, även då i MälARBadet. I programmet framgår att åtta damer var anmälda till 100 meter fritt och tolv i raka hopp, dessutom

genomförde damerna uppvisningar i hopp och figurflytning.⁴⁵ Ytterligare uttagningstävlingar gjordes 29-31 maj i Mälarmälarbadet och 4-5 juni vid Simstadion i Djurgårdsbrunnsviken. Den 29 maj var elva damer anmälda till försöken i 100 meter fritt, och 16 till raka hopp den 5 juni.⁴⁶

Att såväl uttagningstävlingar som möjligheterna till träning var förlagda till Stockholm försvårade för simmare från andra delar av Sverige. Detta märktes till exempel i kvalet i 100 meter frisisim för damer i mars månad, då Greta Karlsson från Västerås var den enda deltagaren som inte representerade Stockholms kappsimningsklubb.⁴⁷

Männens träning var uppstrukturerad redan under hösten 1911. Vid Simkommitténs möte den 25 oktober 1911 konstaterades, däremot, att damernas träning var otillräckligt organiserad och därmed uppdrogs åt ”*Kommitterande för Kappsimning att på bästa sätt ordna denna fråga*”.⁴⁸ Om den bristfälliga träningsituationen vittnade även Greta Johansson, som 1912 blev första kvinnliga olympiska guldmedaljör i simhopp någonsin och Sveriges första kvinnliga OS-guldmedaljör.⁴⁹ I brev som filmaren Jens Lind funnit berättar hon om sin simträning på Strömbadet. Hon hade, skrev hon, lärt sig att dyka genom ”*trial and error*” eftersom hon och hennes kamrater saknade tränare.⁵⁰ Enligt Paulina Soukas skall dock OS-deltagaren Lisa Regnell en period ha varit Greta Johanssons tränare i simhopp, däremot var detta före själva träningen inför OS.⁵¹ Redan innan OS hölls Johansson för det främsta kvinnliga hoppet eftersom hon bland annat hade vunnit svenska mästerskapet året innan både i hopp och i kappsimning.⁵² Med hjälp av de säsongsbiljetter hon fick av Klara folkskola hade hon lärt sig att simma och tränat simning sedan sju års ålder.⁵³

För att lösa problemet ordnade Simkommittén med Bergvall i spetsen under vintern 1911-1912 vad man kallade ordentlig träning för det kvinnliga landslaget. Denna träning ägde rum i Mälärbadets simhall två gånger i veckan (tisdagar kl. 8-9 och söndagar kl. 13) under ledning av simlärare Lundberg. Vid träningstillfällena deltog cirka tolv damer och enligt en artikel i tidskriften *Idun* var framstegen mycket goda. I artikeln från februari 1912 sätts stort hopp framförallt till simstafetten eftersom man bedömde att Sverige hade ett dussin goda kvinnliga simmare. England bedömdes dock vara den starkaste simnationen eftersom kvinnor där tävlat i simning under många år. Även Finland bedömdes vara en stark nation på området.⁵⁴

(BILD: "Engelska laget")

Hur gick då träningen för kvinnor i Mälärbadet till? För det första skilde sig träningen avsevärt från dagens simträning, som vanligen inleds med uppvärmning på land följt av insimning ett antal hundra meter innan det riktiga träningspasset inleds. Träningen i Mälärbadet inleddes istället med cirka fem stycken trampolin hopp, vilka bedömdes och kritiserades. Därefter övades simning, i det här fallet kastsimning⁵⁵. Därefter avslutades träningspasset med ett par längders kappsimning.⁵⁶ Träningen skilde sig från männens, då de hade större tillgång till specialiserade tränare och även hade två olika former av träningar, så kallade träningskvällar och täflingskvällar.⁵⁷

I Stockholm bedrevs därmed organiserad träning både för kvinnor och män under vintern 1912. Men hur såg det ut i övriga Sverige? Vid Simkommitténs möte den 13 april 1912 påpekades de bristande träningsmöjligheterna runt om i landet.

TRÄNING FÖR DAMER. Med anledning af ett af HERR FRIMAN gjort påpekande rörande nödvändigheten af en rationell tränings ordnande för de kappsimmande damerna, hvilka – att döma efter hittills uppnådda resultat – visat sig stå betydligt efter sina utlänska[sic] konkurrenser, meddelade DIREKTÖR BERGVALL, att i Stockholm en del åtgärder redan vidtagits i saken, hvarjämte HERR WRETMAN framhöll, hursom i Göteborg damer funnes med goda anlag...⁵⁸

Den 16 april ombads Simklubben Göteborg att omedelbart erbjuda en effektiv träning för de bästa i Göteborg bosatta kvinnliga kappsimmare.⁵⁹ Detta resulterade bland annat i att Karin Lundgren från Göteborg kom att delta i OS i 100 meter frisim.⁶⁰ I övrigt var simklubbarna runt om i landet, oavsett om det gällde herrar eller damer, hänvisade till att använda sig av de skriftliga träningsinstruktioner *Råd och anvisningar i kappsimning och vattenpolo* som den engelske tränaren Charles Hurley tagit fram.⁶¹

Vi kan därmed konstatera att träningen bedrevs på ett betydligt annorlunda sätt jämfört med dagens träning. Dels var träningspassen färre (att jämföra med de cirka 6-10 stycken simpass och därmed 25-30 träningsstimmar en elitsimmare gör varje vecka numera), dels var de betydligt kortare både tidsmässigt och metermässigt. Dessutom synes det mer handla om att lära sig simma den för de svenska kvinnliga simmare nya tekniken kastsimning, än att som för dagens elitsimmare förbättra kondition, snabbhet och teknik.

Detta framgår även i Hurleys siminstruktioner, där råden för träning var mycket basala jämfört med de engelska simmarnas kunskaper.⁶² Svenskarna bedömdes vara mindre bra på frisim men däremot duktiga i simhopp.⁶³ Därmed var det vid 1912 års OS mycket vanligt att simmarna deltog i även simhopp, och så gjorde även den då 17 år gamla Greta Johansson. Det var till och med så att simhopp ansågs vara hennes starkaste gren. Utöver henne hoppades man, enligt *Iduns* reportage inför spelen, även på systrarna Elsa och Lisa Regnell, Elsa Andersson, Ella Eklund och Sonja Jonsson.⁶⁴

I OS 1912 deltog 27 kvinnor i grenen 100 meter frisim, varav sex var från Sverige: Vera Thulin, Greta Johansson, Karin Lundgren, Greta Carlsson, Sonja Johnsson och Elsa Björklund. Ingen av dessa kvalificerade sig emellertid till final, men Greta Johansson var närmast. Hennes tid 1.41.4 räckte dock inte långt mot vinnaren Fanny Durack från Sydney, Australien, med tiden 1.22.2.⁶⁵ Idag ligger världsrekordet på 100 meter frisim för damer (på 50-metersbana, 100-metersbana används inte längre) på 52.07 och hålls av tyskan Britta Steffen sedan juli 2009.⁶⁶ Det svenska rekordet innehar Sarah Sjöström sedan december 2011 på 53.05.⁶⁷ Varför var man så mycket långsammare? Utveckling av simteknik och bassängernas utformning är del av förklaringen, men också, framförallt, möjligheterna att träna. Idag kan man satsa professionellt på simning, något som var otillåtet i OS-sammanhang fram till 1988.⁶⁸

Kvinnligt och manligt

För att kompensera för bristande träningsmöjligheter tog sig många simmare till Stockholm och simstadion i god tid före tävlingarna för

att kunna träna gemensamt. I *Olympiska spelens tidning* kan man bland annat läsa om hur de australiensiska simmerskorna Durack och Wylie under avslappnade och skämtsamma former tränades i simhopp av den manliga svenska simhopparen Brandsten.⁶⁹ Träningen verkade dock inte ha gått särskilt bra eftersom de sedan strök sig från tävling i damernas höga hopp.⁷⁰ Överhuvud taget rapporteras i *Olympiska spelens tidning* om en avslappnad och trevlig stämning med många skratt simmarna emellan.⁷¹ Liknande vittnesbörd återger Bergvall från en 50-årsfest för en av spelens simhoppare, dit simhoppare av båda könen bjöds och där man under festligheterna arrangerade strömhopp från akterdäck på ett ångfartyg iklädda festkläderna.⁷²

I sin avhandling *Iscensättandet av Solskensolympiaden* undersöker historikern Christian Widholm dagspressens rapportering kring OS. Han finner inte den ton av glädje inför sporten och idrottsutövningen som jag funnit i exempelvis *Olympiska spelens tidning*, *Idun* och Bergvalls memoarer. Istället menar Widholm att dagspressen förmedlade en sexualiserad bild från simstadion och simmarnas aktiviteter. Damernas tävlingsdeltagande iscensattes mer som en utställning av kvinnliga kroppar än av konkurrensinriktade tävlingsdeltagare.⁷³ Widholms analys står dock inte oemotsagd. Leif Yttergren och Hans Bolling menar tvärtom att dagspressen framförallt uppmärksammade kvinnors idrottsliga prestation, snarare än deras ändamålsenliga men för tiden mycket avslöjande klädsel.⁷⁴

Hur såg det då ut inom Svenska simförbundet och Simkommittén? Påtalades någonsin kvinnlighet och manlighet i deras protokoll och uttalades förhoppningar om att stärka den svenska tävlingsinsatsen genom kvinnligt deltagande? I Simkommitténs arkivalier finns ett

brev som skickades ut till de svenska simföreningarna den 31 oktober 1911;

Med tanke på den utomordentliga vikten af Sveriges värdiga deltagande i nästa års Olympiska spel vilja vi med detta för Eder påpeka nödvändigheten af ett rationellt och väl ordnat träningsarbete under den stundande säsongen [...] ⁷⁵

I brevet nämns inte vare sig kvinnor eller män, utan uppmaningen till intensifierad träning kan förutsättas beröra samtliga aktiva simmare med kapacitet att kvala in till OS, oavsett kön.

Ett annat sätt att studera synen på manligt och kvinnligt kan vara att analysera funktionärernas syn på de kvinnliga och manliga idrottarnas prestationer. Använde de sig av ett språk där det kvinnliga eller manliga framhövdes, eller var den idrottsliga prestationen – så som Bolling och Yttergren menat – viktigast? I protokollen från damernas raka hopp återfinns för heat 1 av domare Kihlmark små noteringar i kanten avseende brister i tävlingsdeltagarnas hopp. Här kan därmed konstateras att Greta Johansson gjorde underslag i de båda magisterhopp (ståhopp och språnghopp), men överslag i språnghopp från tornet. Det enda hopp som enligt dessa anteckningar var felfritt var ståhoppet från tornet, vilket också gav henne en 8:a från domaren. Trots dessa brister rankades Johansson som etta inför finalen.

Andra kommentarer som förekom i protokollet var att ett hopp var ”*vingligt*” (Willy Thulins ståhopp från tornet), ”*ben isär*” (Märta Adlerz, ståhopp magistern), ”*knyck*” (Isabelle White, ståhopp tornet),

”*sned*” (Elsa Andersson, ståhopp tornet).⁷⁶ Kommentarererna var således enbart tekniska och utan en tillstymmelse till att anspela på vilket kön hopparna hade. I finalen lämnade fler domare än i kvalet noteringar i protokollen. Utifrån dessa kan utläsas att sämst av Gretas Johanssons finalhopp var springhoppet på magisterhöjden då hon konstaterades ha benen isär av domare Andersson och hoppa vridet av domare Kihlmark. Däremot kan konstateras att alla domare rankade Greta som vinnare.⁷⁷ Greta vann följaktligen en överlägsen seger och därmed Sveriges första kvinnliga olympiska guld. Hennes tävlingsinsats och hopptechnik beskrevs av Bergvall på följande sätt;

Pricken över i:et 1912 utgjorde våra simhopperskors kongenialitet med sina hoppande bröder. Det var egentligen endast kraften och farten i hoppet, som vägde över i herrarnas vågskål, men i fråga om elegans och ögonfånande luftfärder kunde ingen överglänsa Greta Johansson, och hennes olympiska seger i raka hopp stod högt över konkurrensen.⁷⁸

(*BILD: ”Greta hopp”*)

Detta är ett uttalande som kan tolkas som att skillnad görs mellan könen enligt den nationalistiska tradition i vilken männen tillskrivs styrkan och kvinnorna tillskrivs det vackra. Likväl understryks likheten mellan de kvinnliga och manliga hopparna genom Bergvalls ordval ”*kongenialitet*” (själsfrändskap) samt det faktum att Johanssons idrottsliga prestation värderades allra högst. I den officiella redogörelsen var Bergvalls beskrivning av de simhoppande damerna mer teknisk och han påtalade hopp med beröm så som ”*med god stil och god fart*”. Negativ kritik gav han i form av ”*en betydande*

svankrygg [...] vilket gör ett störande intryck”, ”*dåliga nedslag*”, ”*felaktig armföring*” och ”*öfverslag*”. Detta var kommentarer som lika gärna hade kunnat gälla för männen.⁷⁹ Både damer och herrar förefaller således i simtävlingarna ha bedömts efter prestation snarare än efter kön.

I sin argumentation för existensen av en sexuell aura på Simstadion lyfter Widholm fram den kvinnliga simdräktens utformning som en bidragande faktor.⁸⁰ Reglerna för baddräkterna, både manliga och kvinnliga, formulerades speciellt inför OS 1912. Varken hos Internationella Simförbundet eller Svenska simförbundet återfinns dessa regler för badkläder.⁸¹ Att formuleringen av reglerna inför 1912 gjordes av Simkommittén framgår i form av en brevväxling med det engelska simförbundet. Här påtalades önskemål om marinblå eller svart färg på badkläderna för att undvika allt för uppseendeväckande färger. Dessutom konstaterades att baddräktens funktion var viktig, det vill säga att den gick att simma och dyka obehindrat i, men att den kvinnliga baddräkten borde vara aningen mer påklädd än den manliga gällande urringning och ärmlängd.⁸²

Värt att notera i detta sammanhang är att badkläderna för män kom att bli mer påklädda än tidigare, med överkroppen täckt av tyg. I *Officiella redogörelsen från OS i Athen* – från de extraspel som hölls 1906 och idag inte räknas som officiella OS – porträtteras vinnaren C. M. Daniels i simkläder som närmast kan beskrivas som extremt små tanga.⁸³ I Sverige var det dessutom tillåtet att tävla i så kallade magisterbyxor, vilket var en typ av badbyxor.⁸⁴ Därmed kan konstateras att männens kläder var betydligt friare, och att OS-

reglerna för 1912 utgjorde en uppstramning av den manliga tävlingsdräkten.

Slutligen kom reglerna att formuleras som nedan;

§5 Deltagare skall bära reglementsenslig simdräkt...För simdräkten gälla följande bestämmelser;
A) dräktens färg skall vara mörk;
B) byxor af tyg, minst 6 cm. höga i sidorna, skola bäras under dräkten;
C) ärmarna får ej vara urringade mer än 7 ½ cm från armhålan;
D) i halsen får dräkten ej vara urringad mer än 5 cm. från axlarnas tvärinje;
E) Damernas simdräkt skall vara rak i halsen samt försedd med minst 7 ½ cm långa ärmar;...⁸⁵

Det var därmed endast paragraf 5 E i regelverket som skilde sig åt mellan män respektive kvinnor under OS 1912. Detta skulle förvisso kunna tolkas som ett uttryck för att kvinnorna deltog i en av och för männen skapad idrott. Å andra sidan har jag i denna artikel funnit att motståndet mot kvinnor som deltog i simidrotten synes ha varit betydligt mindre inom både Svenska simförbundet och Simkommittén än vad som tidigare framgått. Simkommittén gav utan större protester kvinnor rätt att delta vid OS i simning 1912, trots att SOK inte var positivt inställda. Mycket tyder på att detta var ett resultat av att kvinnor redan tidigare hade givits möjlighet att tävla både internationellt (i VM) och nationellt (exempelvis SM).⁸⁶

I denna artikel har jag analyserat hur pass kontroversiellt det kvinnliga deltagandet i simning vid de Olympiska spelen i Stockholm 1912 var. I undersökningen har framkommit att beslutet att låta kvinnor delta i OS-simningarna kom från IOK den 12 juni 1910. Men det har också framkommit att Simkommittén och Svenska

simförbundet inte motsatte sig denna normförändring på det sätt som hävdats i en del tidigare forskning. Artikeln har visat att man tidigt inom Simkommittén beslutat sig för att endast anta ändringar i det ursprungligen av Internationella Simförbundet skapade simprogrammet under förutsättning att kraven kom från IOK eller från Internationella Simförbundet. Det var därmed inte enbart förslag på nya kvinnliga simgrenar, utan även manliga sådana, som enhälligt avslogs av Simkommittén.

Det slutgiltiga beslutet om vilka grenar kvinnorna skulle delta i – raka hopp, 100 meter frisim och stafetten 4*100 meter frisim – fattades av den svenska olympiska simkommittén den 19 juli 1910. Mycket tyder på att Simkommittén valde att använda sig av de grenar som redan hade VM- och SM-status för kvinnlig simning. Stafetten, som inte var en mästerskapsgren, tillkom genom krav från IOK efter önskemål från det engelska simförbundet.

Vidare har det i artikeln framkommit att Simkommittén vid flera tillfällen behandlade de kvinnliga deltagarnas tillgång till kontinuerlig träning. Ett av de återkommande problemen för såväl damer som herrar var att träningar och kvaltävlingar inför OS framförallt genomfördes i Stockholm, vilket också resulterade i att de flesta svenska OS-deltagarna var bosatta i Stockholm. Denna studie pekar på att funktionärerna behandlade damernas deltagande i simhopp på ett könsneutralt och professionellt sätt. Även detta stärker en övergripande bild av att kvinnlig simsport inte var särskilt kontroversiell i Sverige vid de olympiska spelen 1912.

-
- ¹ Sylvén och Karlsson, 2008, s. 12; von Holst (ed.), 2003, s. 10.
- ² Dessutom tilläts kvinnor delta i uppvisning i gymnastik.
- ³ IOK, 11-13 juni 1910, s. 24; Molzberger, 2010, s. 96.
- ⁴ Jönsson, 2012, s. 422.
- ⁵ Yttergren och Bolling, 2012, s. 213-214; Soukas, 2000, s. 115; Sandblad, 1985, s. 369-371.
- ⁶ Se exempelvis Öhman, 1992, s. 71.
- ⁷ Se exempelvis Schmidt, och Kristensen, 1986, s. 116-125.
- ⁸ Se exempelvis Olofsson, 1989; Larsson, 2001, s. 130-154.
- ⁹ Olofsson, 1989; Larsson, 2001; Tolvhed, 2011; Soukas, 2000; Widholm, 2008.
- ¹⁰ IOK, 11-13 juni 1910, s. 24. I samband med detta beslut framgår också att simsporten även innefattar vattenpolo och simhopp.
- ¹¹ IOK, 11-13 juni 1910, s. 24.
- ¹² Simkommittén, p:1, protokoll, 17 december 1910.
- ¹³ Simkommittén, p:1, protokoll, 29 januari 1911; Simkommittén, p:1, protokoll, 17 maj 1910.
- ¹⁴ Simkommittén, p:1, protokoll, 9 april 1910.
- ¹⁵ IOK, 11-13 juni 1910, 12 juni 1910, s. 24. Vid det första beslutet vid internationella simkongressen i Paris 1909 beslutades att den olympiska simtävlingen skulle innehålla följande grenar; 100 meter frisim, 400 meter frisim, 1500 meter frisim, 200 meter bröstsim, 400 meter bröstsim, 100 meter ryggsim, 4*50 meter frisim, trampolin hopp, svikhopp och vattenpolo (7 spelare). Simkommittén, p:1, brev till Sveriges olympiska kommitté från Simkommittén, 15 april 1910.
- ¹⁶ Simkommittén, p:1, protokoll, 19 juli 1910.
- ¹⁷ Simkommittén, p:1, Internationella Amatör Simfederationen – Regler, § 11; SSF, Styrelseprotokoll 9 april 1910; SSF, Styrelseprotokoll 12 juli 1909.
- ¹⁸ Simkommittén, p:1, protokoll, 28 september 1910.
- ¹⁹ Simkommittén, p:1, brev från simkommittén till Amateur Swimming Association, 7 december 1910.
- ²⁰ Simkommittén, p:1, protokoll, 29 januari 1911.
- ²¹ IOK, sessionsprotokoll 24 maj 1911, s. 19-20.
- ²² Simkommittén, p:2, Utdrag ur Rapport med stöd af stenografiska anteckningar från Internationella Olympiska Kommitténs Kongress i Budapest den 23-27 Maj 1911.
- ²³ Se exempelvis Jönsson, 2012, s. 423.
- ²⁴ Svenska simkommittén bestod mer eller mindre bestod av samma personer som Svenska simförbundets styrelse eftersom SOK ålagt dessa att forma simkommittén
Källa: SSF, Styrelseprotokoll 19 december 1909.
- ²⁵ SSF, Styrelseprotokoll 9 april 1910.
- ²⁶ SSF, Styrelseprotokoll 12 juli 1909.
- ²⁷ SSF, Styrelseprotokoll 9 april 1910.
- ²⁸ Soukas, 2000, s. 104-105.
- ²⁹ Olofsson, 1989, s. 43.
- ³⁰ Olofsson, 1989, s. 21.

-
- ³¹ Olofsson, 1989, s. 50-52.
- ³² Se exempelvis Larsson, 1860.
- ³³ Simkommittén, p:2, protokoll, 17 juni 1911; Olympiska spelens tidning, nr 16, 7 juli 1912, s. 8.
- ³⁴ Simkommittén, p:2, Sim.k Brev 23 juni 1911.
- ³⁵ Simkommittén, p:2, Afskrift af översättning af bref från Sekreteraren i Amateur Swimming Association of England John C. Hurd, 4 september 1911.
- ³⁶ IOK, 11-13 juni 1910, s. 24.
- ³⁷ Olympiska spelens tidning, nr 1, 17 juni 1912, s. 1-2; Nordisk familjebok, uggleupplagan, Band 25, s. 797.
- ³⁸ Simkommittén, p:2, Sim.k Simprogram, Organisationskommittén 11 juni 1912.
- ³⁹ Olympiska spelens tidning, nr 1, 17 juni 1912, s. 1-2.
- ⁴⁰ Simkommittén, p:2, Sim.k Brev 6 juli 1912.
- ⁴¹ Jönsson, 2012, s. 422; Yttergren och Bolling, 2012, s. 213-214.
- ⁴² SSF, Styrelseprotokoll 4 juli 1910.
- ⁴³ Simkommittén, p:2, protokoll, 25 oktober 1911.
- ⁴⁴ Simkommittén, p:2, Sim.k Brev 7 december 1911.
- ⁴⁵ Simkommittén, p:2, Program vid Olympiska utgallringstäfningarna i simning.
- ⁴⁶ Simkommittén, p:2, Program vid Uttagstäfningarna i Simidrott för Olympiska spelen 1912.
- ⁴⁷ Simkommittén, p:2, Program vid Olympiska utgallringstäfningarna i simning.
- ⁴⁸ Simkommittén, p:2, Simkommittén, Styrelseprotokoll, 25 november 1911.
- ⁴⁹ SFF, F1B:1, Damer, Rakahopp, Final, 13 juli 1912.
- ⁵⁰ Lind, J. (2011), 12 minuter in i filmen.
- ⁵¹ Soukas, 2000, s. 105.
- ⁵² Idun (1912), Årg 25, Nr 6, s. 94.
- ⁵³ Lind, J. (2011), 9 och 12 minuter in i filmen; Soukas, 2000, s. 104-105.
- ⁵⁴ Idun nr 6 1912, s. 93.
- ⁵⁵ Kastsimmet delas in i två huvudgrenar; Trudgen (= traska på) och Crawl (= krypa). Gemensamt för de båda är att de till skillnad från bröstsimmet inte har någon glidfas utan att framdrivande rörelser hela tiden avlöser varandra, samt att armarna en i taget kastas fram ovanför vattnet likt dagens crawlarmtag. Mycket tyder på att de simsätt då armarna förs växelvis över huvudet och där benen arbetar i saxande eller sparkande rörelser, så kallad kastsimning, är det äldsta av simsätten, då denna typ av simning återfunnits på bildframställningar från både forna Egypten, Assyrien, Grekland och Rom. Men av någon anledning har denna simteknik glömts bort i väst- och Nordeuropa, kvarvarande blev då enbart bröstsimmet. I samband med Olympiska spelen blev det därför för att klara av den utländska konkurrensen aktuellt för de svenska landslaget att lära sig dessa tekniker. Källa: Nordisk familjebok, uggleupplagan, Band 25, s. 565-566; Bergvall, 1945b, s. 147-149.
- ⁵⁶ Idun nr 6 1912, s. 93-94.
- ⁵⁷ Simkommittén, p:1, Meddelande från Olympiska Kommittén för Simning.
- ⁵⁸ Simkommittén, p:2, protokoll, 13 april 1912.
- ⁵⁹ Simkommittén, p:2, Sim.k Brev 16 april 1912.
- ⁶⁰ Yttergren, och Bolling, 2012, s. 217; Bergvall, 1913, s. 682-683.

-
- ⁶¹ Simkommittén, p:1.
- ⁶² Simkommittén, p:1.
- ⁶³ Idun nr 28 1900, s. 450-451; SSF, Styrelseprotokoll 9 april 1910.
- ⁶⁴ SFF, F1B:1, Damer, Rakahopp, Final, 13 juli 1912;.Idun, nr 6 1912, s. 94.
- ⁶⁵ SFF, F1B:1, Damer, 100 meter fritt. Under kvalen slog Fanny Durack även världsrekord på sträckan (1.19.8).
- ⁶⁶ http://www.fina.org/H2O/index.php?option=com_content&view=article&id=217:100m-freestyle&catid=100:women&Itemid=200 (12-10-12)
- ⁶⁷ <http://iof3.idrottonline.se/SvenskaSimforbundet/Varagrenar/Simning/Simstatistik/Rekord/Svenskarekord/Damer50m/> (12-10-12)
- ⁶⁸ Sylvén och Karlsson, 2008, s. 147.
- ⁶⁹ Olympiska spelens tidning, nr 7 28 juni 1912, s. 2.
- ⁷⁰ SFF, F1B:1, Damer, Rakahopp, Heat 1, 10 juli 12.
- ⁷¹ Olympiska spelens tidning, nr 7 28 juni 1912, s. 2.
- ⁷² Bergvall, 1945a, s. 147.
- ⁷³ Widholm, 2008, s. 189-207.
- ⁷⁴ Yttergren och Bolling, 2012, s. 223-224.
- ⁷⁵ Simkommittén, p:2, Brev till Sveriges simföreningar från simkommittén, 31 oktober 1911.
- ⁷⁶ SFF, F1B:1, Damer, Rakahopp, Heat 1, 10 juli 1912.
- ⁷⁷ SFF, F1B:1, Damer, Rakahopp, Final, 13 juli 1912.
- ⁷⁸ Hultén, 2010.
- ⁷⁹ Bergvall, 1913, s. 689-694.
- ⁸⁰ Widholm, 2008, s. 189-196.
- ⁸¹ (1910), Svenska simförbundets mästerskapsbestämmelser och tävlingsregler för simidrott – fastställda att gälla från och med 1 jan. 1911, s. 9.
- ⁸² Simkommittén, p:2, s. 41; Simkommittén, p:2, brev från John C Hurd (sekreterare i Amater Swimming association of England), 4 september 1911.
- ⁸³ Balck (ed), 1906, s. 33.
- ⁸⁴ (1910), Svenska simförbundets mästerskapsbestämmelser och tävlingsregler för simidrott – fastställda att gälla från och med 1 jan. 1911.
- ⁸⁵ Ugglå, 1912.
- ⁸⁶ (1910), Svenska simförbundets mästerskapsbestämmelser och tävlingsregler för simidrott – fastställda att gälla från och med 1 jan. 1911; Simkommittén, p:1, Internationella Amatör Simfederationen – Regler, § 11; IOK, 11-13 juni 1910, s. 24.

Litteraturförteckning

Källor

Internationella Olympiska kommitténs sessionsprotokoll (IOK)

RA Svenska simförbundet, F1B, (SSF)

RA Stockholmsolympiaden 1912, ÖII p, simkommittén (simkommittén)

Publicerad litteratur

- (1910), *Svenska simförbundets mästerskapsbestämmelser och tävlingsregler för simidrott – fastställda att gälla från och med 1 jan. 1911*
- Balck, V.G. (ed) (1906), *Olympiska spelen i Athen 1906 – Redogörelse för Sveriges deltagande afgifven af Svenska organisationskommittén*
- Bergvall, E. (1913), *Officiell redogörelse för Olympiska spelen i Stockholm 1912*
- Bergvall, E. (1945a), *Vid målnöret – Minnen*
- Bergvall, E. (1945b), *Simlära*
- Björck, H. (2008), *Folkhemsbyggarna*
- Curman, C. (1892), *Om bad och badning*, Helsovennens flygskrifter nr 6
- Hultén, B. (2010), *Svensk simning störste under 100 år*
- Jönsson, Å. (2012), *Vägledning till Solskensolympiaden*
- Kindblom, I. (1995), *Badhus – Bad och badande före 1950*
- Larsson, G. (1860), *Några Upplysninger om Sveriges Simsällskaper och Simskolor från 1860*
- Larsson, H. (2001), *Iscensättning av kön i idrott – En nutidshistoria om idrottsmannen och idrottskvinnan*
- Nordisk familjebok, uggleupplagan
- Olofsson, E. (1989), *Har kvinnorna en sportlig chans? Den svenska idrottsrörelsen och kvinnorna under 1900-talet*
- Sandblad, H. (1995), *Olympia och Valhalla – idéhistoriska aspekter av den moderna idrottsrörelsens framväxt*
- Schmidt, L-H., och Kristensen, J, E. (1986), *Lys, Luft og Renlighed – Den moderne socialhygiejnes fødsel*
- Soukas, P. (2000), ”Klass och kön i svensk simsport kring sekelskiftet 1900”, i *Idrott. Historia och samhälle*, ss 98-127
- Sylvén, S., Karlsson, O. (2008), *OS – Historia & Statistik*
- Tolvhed, H. (2011), ”Idrottshistoriska utmaningar och periferier – Om kritisk historieskrivning och idrottskvinnan som normbrytande figur”, i Tolvhed, H., och Cardell, D. (ed) (2011), *Kulturstudier, kropp och idrott – Perspektiv på fenomenet i gränslandet mellan natur och kultur*
- Uggla, G. G. (1912), *Olympiska spelen i Stockholm 1912*
- Widholm, C. (2008), *Iscensättandet av Solskensolympiaden – Dagspressens konstruktion av föreställda gemenskaper vid Stockholmsolympiaden 1912*
- von Holst, S., (ed.) (2003), *Historiska simtag – Svensk simidrott under hundra år*
- Yttergren, L., och Bolling, H. (2012), ”Kvinnorna i Stockholmsolympiaden”, i Yttergren, L., och Bolling, H. (red), *Stockholmsolympiaden 1912*
- Öhman, T. (1992), ”Stockholm – den internationella simhoppningens vagger”, i Ericsson, A., Sandh E., (ed.) *Stockholms simförbund 50 år*

Tidskrifter

Idun, 1910-1912

Olympiska spelens tidning – The Olympic News – Official Organ of the Swedish Olympic Committees, 1912

TV

Lind, J., 2011, *Solskensolympiaden*, Svt1 27 maj 2012

Internet

http://www.fina.org/H2O/index.php?option=com_content&view=article&id=208:100m-breaststroke&catid=100:women&Itemid=200 (12-10-12)

<http://iof3.idrottonline.se/SvenskaSimforbundet/Varagrenar/Simning/Simstatistik/Rekord/Svenskarekord/Damer50m/> (12-10-12)